

Certyfikaty Przyjaznych Pokoi Przesłuchań Dzieci

Artykuł przedstawia krótkie podsumowanie działań Fundacji Dzieci Niczyje w zakresie Certyfikowania Przyjaznych Pokoi Przesłuchań. Zawarte w nim informacje przedstawiają standardy miejsc przyjaznego przesłuchiwania dzieci, opisują procedurę weryfikacji pokoi przesłuchań oraz listę certyfikowanych Pokoi Przesłuchań na terenie Polski.

Przesłuchiwanie dzieci w Polsce jest praktyką powszechną. Jak wynika ze statystyk prowadzonych przez Ministerstwo Sprawiedliwości rocznie w trybie art. 185a i 185b kpk przesłuchiwanym jest 5 000 małoletnich świadków. W sprawach gdzie dziecko jest ofiarą lub świadkiem przestępstwa zeznania dzieci wykorzystywane są jako materiał dowodowy, podobnie jak zeznania pozostałych dorosłych świadków. Dzieci są świadkami wiarygodnymi, jednak ze względu na trudną sytuację bycia ofiarą lub świadkiem przestępstwa oraz swój rozwój emocjonalny, poznawczy i społeczny powinny być traktowane w sposób odmienny od dorosłych świadków. Od 2003 roku część dzieci biorących udział w procedurach prawnych została objęta ochroną poprzez wprowadzenie w życie art. 185a i 185b kpk. W myśl tych artykułów dzieci, które padły ofiarą przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości (rozdział XXV Kodeksu karnego) oraz przestępstw przeciwko rodzinie i opiece (rozdział XXVI Kodeksu karnego) powinny uczestniczyć w przesłuchaniu jednorazowym, w obecności psychologa poza salą sądową. Złożone przez dziecko zeznania

powinny zostać zarejestrowane, a następnie odtworzone na rozprawie sądowej, co chroni dziecko przed wielokrotnym przesłuchiwaniem i nie powoduje konieczności pojawiania się dziecka na sali sądowej.

Na mocy tego artykułu oraz dobrych praktyk krajów zachodnich w Polsce zaczęły powstawać Przyjazne Pokoje Przesłuchań. Ideą tego przedsięwzięcia było stworzenia miejsc przesłuchiwania małoletnich świadków, w których dzieci występujące w roli świadka mogły swobodniej złożyć zeznania. Przesłuchanie poza budynkiem sądu minimalizuje stres dziecka, a tym samym przyczynia się do zebrania wiarygodnego materiału dowodowego.

Korzystając z doświadczeń zebranych w krajach Europy Zachodniej oraz w oparciu o realia polskiej praktyki przesłuchiwania małoletnich świadków, Fundacja Dzieci Niczyje opracowała standardy miejsc przesłuchań dla dzieci, a następnie poddała je konsultacjom wśród członków Koalicji na Rzecz Przyjaznego Przesłuchiwania Dzieci, w skład której wchodzi profesjonaliści biorący udział w przesłuchaniach małych świadków (przedstawiciele Ministerstwa Sprawie-

dliwości, sędziowie, prokuratorzy, biegli sądowi, psycholodzy).

Głównym celem opracowanego dokumentu jest propagowanie standardów miejsc przyjaznego przesłuchania, które zagwarantowałyby poszanowanie praw dzieci-ofiar i świadków przestępstw. Zgodnie z opracowanym dokumentem Przyjazny Pokój Przesłuchań powinien być zorganizowany w jednostce posiadającej osobowość prawną, która zapewnia jego administrowanie. Pomieszczenie przyjazne dziecku powinno być wygodne, zapewniać poczucie prywatności, a jego wyposażenie powinno być dostosowane do fizycznych i psychicznych potrzeb dziecka. Pokój powinien być wyposażony w lustro weneckie, dzięki któremu w pokoju z dzieckiem przebywa jedynie sędzia i psycholog, a pozostałe osoby biorące udział w przesłuchaniu pozostają niewidoczne. Miejsce to powinno być utrzymane w stonowanej kolorystyce. W pokoju powinny znaleźć się meble dostosowane do różnych grup wiekowych. Dodatkowo pokój powinien być wyposażony w elementy wykorzystywane podczas samego przesłuchania, takie jak kredki, mazaki, papier. Wyposażenie to powinno być schowane i wykorzystywane tylko kiedy jest niezbędne do przesłuchania. Zarówno drzwi, jak i okna pokoju powinny być wyciszone, dając

tym samym poczucie bezpieczeństwa. Dzięki wyciszeniu to, co dziecko mówi w pokoju, jak i to, co dzieje się na korytarzu nie jest słyszalne. Dodatkowo instytucja, w której znajduje się pokój przesłuchań powinna dysponować pokojem, w którym dziecko może bezpiecznie czekać na przesłuchanie, bez konieczności spotkania się z oskarżonym.

Pomieszczenie, w którym dziecko ma być przesłuchiwane musi być dostosowane również do wymogów wymiaru sprawiedliwości, dlatego powinno być wyposażone w odpowiedni sprzęt do zapisu analogowego lub cyfrowego prowadzonego przesłuchania oraz w aparaturę do bezpośredniego kontaktu pomiędzy pomieszczeniami. Ostatnim wymogiem zawartym w opracowanych standardach jest zagwarantowanie opiekunom dziecka wszechstronnej informacji na temat możliwości uzyskania specjalistycznej pomocy psychologicznej, terapeutycznej, medycznej i prawnej. Informacja taka dotyczy oferty pomocy świadczonej przez jednostkę prowadzącą pokój przesłuchań lub przez inne współpracujące ośrodki.

W oparciu o niżej wymienione kryteria w 2008 roku Fundacja Dzieci Niczyje wraz z Ministerstwem Sprawiedliwości rozpoczęła procedurę weryfikowania miejsc przesłuchiwanie dzieci i przyznawania certyfikatów Przyjaznego Pokoju Przesłuchań.

Standardy miejsca przesłuchiwania dzieci, które powinien spełniać Przyjazny Pokój Przesłuchań Dzieci

Głównym celem opracowania i popularyzowania standardów pokoi przesłuchań dzieci jest zapewnienie dzieciom–ofiaram wykorzystywania i przemocy przyjaznych warunków przesłuchania, które pozwolą na zminimalizowanie stresu dziecka oraz zgromadzenie wiarygodnego materiału dowodowego. Podstawowymi warunkami, które muszą spełnić instytucje i placówki, by prowadzone przez nie pokoje przesłuchań uznane były za Przyjazny Pokój Przesłuchań Dzieci, to odpowiedni, przyjazny dziecku lokal dostosowany do potrzeb wymiaru sprawiedliwości oraz zapewnienie dziecku i jego opiekunom wsparcia i informacji o pomocy psychologicznej, medycznej i prawnej.

Lokal taki musi spełniać następujące warunki:

1. Zdolności organizacyjne

Przyjazny Pokój Przesłuchań Dzieci prowadzony jest przez jednostkę posiadającą osobowość prawną, która zapewnia jego administrowanie.

2. Pomieszczenie przyjazne dziecku

Jednostka ta dysponuje wygodnym, zapewniającym poczucie prywatności, wyposażonym zgodnie z potrzebami dziecka lokalem w celu zapewnienia dzieciom fizycznego i psychicznego bezpieczeństwa w czasie przesłuchania.

W szczególności lokal ten:

- o zapewnia prowadzenie przesłuchania dziecka wyłącznie przez sędziego z udziałem psychologa, przy jednoczesnej możliwości uczestniczenia w przesłuchaniu innych osób (prokurator, adwokat oskarżonego, oskarżyciel posiłkowy i in.), przebywających w odrębnym pomieszczeniu. Możliwość tę zapewnia lustro weneckie pomiędzy pomieszczeniami i/lub bezpośrednia transmisja przebiegu przesłuchania oraz system komunikacji pomiędzy pokojami;
- o zapewnia możliwość oczekiwania dziecka na przesłuchanie w przyjaznym miejscu, do którego nie ma wstępu oskarżony. Poczekalnia wyposażona jest w sposób zapewniający dziecku możliwość aktywnego spędzenia czasu oczekiwania (zabawki, książeczki, czasopisma, kredki itp.). Nie ma w niej natomiast materiałów edukacyjnych i informacyjnych na temat przemocy i wykorzystywania seksualnego;
- o zapewnia dziecku intymność poprzez wyciszenie drzwi pomiędzy pokojem przesłuchań a innym/i pomieszczeniem/ami;
- o utrzymany jest w stonowanej, pastelowej kolorystyce;
- o umeblowany jest w sposób zapewniający komfortowe przebywanie w nim młodszym i starszym dzieciom (stoliki i krzesła w dwóch rozmiarach, kanapa lub fotel, miękka wykładzina);
- o wyposażony jest w materiały i sprzęty pomocne w uzyskiwaniu informacji od dziecka (kredki, papier, lalki, pacynki i in.), które nie są bezpośrednio dostępne dla dziecka oraz nieliczne (!) zabawki dostępne dziecku.

3. Przesłuchanie dla potrzeb wymiaru sprawiedliwości

W pomieszczeniu możliwa jest rejestracja przesłuchania, dzięki której jego przebieg może być odtworzony na rozprawie głównej. Zapewniona jest również możliwość komunikowania się osób uczestniczących w przesłuchaniu (prokurator, adwokat oskarżonego) z sędzią i psychologiem w celu przekazywania im pytań, które mają zostać zadane dziecku. W celu zagwarantowania realizacji ww. potrzeb wymiaru sprawiedliwości pokój przesłuchań powinien być wyposażony w:

- o kamerę/y rejestrującą/e przesłuchanie (cały pokój + zachowania i reakcje dziecka);
- o mikrofon/y rejestrujący/e dźwięk;
- o sprzęt umożliwiający rejestrację audiovideo przebiegu przesłuchania na dwóch nośnikach (dwie kasety VHS; kaseeta + DVD);
- o mikrofon w pokoju sąsiadującym z pokojem, gdzie przesłuchiwane jest dziecko oraz
- o słuchawki dla sędziego i psychologa.

4. Informacja na temat oferty pomocy i wsparcie dziecka–ofiary i jego opiekunów

Zagwarantowanie opiekunom dziecka wszechstronnej informacji na temat możliwości uzyskania specjalistycznej pomocy psychologicznej, terapeutycznej, medycznej i prawnej jest niezbędną częścią oferty Przyjaznego Pokoju Przesłuchań Dziecka. Informacja taka dotyczy oferty pomocy świadczonej przez jednostkę prowadzącą pokój przesłuchań lub przez inne współpracujące ośrodki. Opiekun każdego przesłuchiwanego dziecka otrzymuje pisemną informację nt. takiej oferty.

Procedura weryfikowania pokoi jest procesem kilkuetapowym. Pierwszym etapem jest zgłoszenie przez instytucję pokoju poprzez wypełnienie ankiety zgłoszeniowej zawierającej pytania dotyczące wyposażenia pokoju oraz przesłanie zdjęć pokoju przesłuchań, pokoju technicznego oraz miejsca oczekiwania na przesłuchanie. Kolejnym etapem jest wydelegowanie przez Fundację Dzieci Niczyje i Ministerstwo Sprawiedliwości dwóch niezależnych certyfikatorów, przedstawiciela wymiaru sprawiedliwości i psychologa/pedagoga. Podczas wizytacji certyfikatorzy oceniają pokój pod kątem spełnienia standardów przyjaznego miejsca przesłuchiwania dzieci oraz sprawdzają funkcjonowanie sprzętu nagrywającego. Po przesłaniu dwóch ankiet komisja, składająca się z przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości i Fundacji Dzieci Niczyje, analizuje zebrany materiał i podejmuje decyzje o przyznaniu certyfikatu lub przesyła do instytucji prowadzącej pokój rekomendacje zmian, które umożliwią przyznanie certyfikatu.

Przyznanie certyfikatu oznacza spełnienie wysokich standardów dotyczących miej-

sca przesłuchiwania dzieci. Po uzyskaniu certyfikatu Przyjaznego Pokoju Przesłuchań, informacje o takim miejscu zamieszczane są na stronach Ministerstwa Sprawiedliwości (www.ms.gov.pl) oraz na stronie prowadzonej przez Fundację (www.dzieckoswiadek.pl). Wykaz certyfikowanych Przyjaznych Pokoi Przesłuchań przesyłany jest również do odpowiednich sądów i prokuratur, co ułatwia nawiązanie ścisłej współpracy pomiędzy wymiarem sprawiedliwości i jednostkami prowadzącymi takie pokoje.

Do pierwszej edycji certyfikowania 35 instytucji z całej Polski zgłosiło prowadzone przez siebie pokoje. Wśród nich znalazły się takie miejsca, jak sądy, komisariaty policji, organizacje pozarządowe, placówki samorządowe zajmujące się pomocą ofiarom przestępstw. Dziesięć pierwszych certyfikatów wręczonych zostało w październiku 2008 roku podczas V Ogólnopolskiej Konferencji „Pomoc Dzieciom–Ofiarom Przestępstw”. W 2009 roku 25 pokoi spełniających standardy otrzymało certyfikaty. Obecnie (stan na 10 marca 2010 roku) na terenie całej Polski funkcjonuje 39 certyfikowanych pokoi przesłuchań.

Lista certyfikowanych pokoi przesłuchań:

1. Centrum Pomocy Osobom Uzależnionym od Alkoholu i ich Rodzinom w Bytomiu
2. Komitet Ochrony Praw Dziecka w Warszawie
3. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ropczycach
4. Sąd Rejonowy w Chorzowie
5. Sąd Rejonowy dla Łodzi–Śródmieścia
6. Sąd Rejonowy w Myśliborzu
7. Sąd Rejonowy w Sejnach
8. Komenda Powiatowa Policji w Łańcucie
9. Centrum Pomocy Dzieciom „Mazowiecka” Fundacji Dzieci Niczyje w Warszawie
10. Ośrodek Pomocy Dzieciom i Rodzinie w Rudzie Śląskiej
11. Komenda Powiatowa Policji w Sieradzu
12. Komenda Powiatowa Policji w Kościanie
13. Sąd Rejonowy w Gryficach
14. Komenda Miejska Policji w Świnoujściu
15. Komenda Powiatowa Policji w Łobzie
16. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej — Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Płocku
17. Sąd Rejonowy w Mielcu
18. Sąd Rejonowy w Strzelcach Krajeńskich
19. Komenda Powiatowa Policji w Gorlicach

20. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Olecku
21. Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka w Lesznie
22. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Nowym Sączu
23. Komenda Powiatowa Policji w Suwałkach
24. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Giżycku
25. Komenda Powiatowa Policji w Nakle nad Notecią
26. Komenda Miejska Policji w Lublinie
27. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrzeszowie
28. Sąd Rejonowy w Jaworze
29. Komenda Powiatowa Policji w Łukowie
30. Ośrodek Interwencji Kryzysowej przy Ośrodku Wsparcia Dziecka i Rodziny „Kolo” w Warszawie
31. Sąd Rejonowy w Lublinie
32. Grudziądzkie Towarzystwo Pomocy Dziecku i Rodzinie „Homini” w Grudziądzu
33. Sąd Rejonowy w Tarnobrzegu
34. Ośrodek Terapii Dzieci i Młodzieży z Rodzin Alkoholowych PZOZ w Gdańsku
35. Komenda Powiatowa Policji w Żaganiu
36. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim
37. Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka w Poznaniu
38. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie — Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krotoszynie
39. Komenda Powiatowa Policji w Leżajsku

Procedura certyfikowania Przyjaznych Pokoi Przesłuchań wpisała się w stałą działalność Fundacji Dzieci Niczyje i Ministerstwa Sprawiedliwości.

The article summarizes the undertakings of Nobody's Children Foundation in the area of issuing Certificates for Child-Friendly Interview Rooms. The paper provides a description of standards that a child-friendly interview setting should fulfill, it reviews the certification procedure and lists certified Interview Rooms in Poland.

O AUTORZE

DARIA DRAB — psycholog, ukończyła specjalizację z psychologii klinicznej oraz z psychologii traumy i interwencji kryzysowej. W Fundacji Dzieci Niczyje prowadzi program „Dziecko — świadek szczególnej troski” poświęcony ochronie małych świadków biorących udział w procedurach karnych. Zajmuje się certyfikowaniem Przyjaznych Pokoi Przesłuchań. Koordynuje III etap kampanii „Dziecko — świadek szczególnej troski”.